EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2024 06 27
COM(2024) 259 final

KOMISIJOS ATASKAITA

EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI IR EUROPOS CENTRINIAM BANKUI

dėl euro apsaugai nuo padirbinėjimo skirtos programos „Pericles IV“ įgyvendinimo ir rezultatų 2023 m.

KOMISIJOS ATASKAITA

EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI IR EUROPOS CENTRINIAM BANKUI

dėl euro apsaugai nuo padirbinėjimo skirtos programos „Pericles IV“ įgyvendinimo ir rezultatų 2023 m.

1. Bendroji informacija

Programa „Pericles IV“ (toliau – programa) – tai mainų, pagalbos ir mokymo programa, skirta euro apsaugai nuo padirbinėjimo. Ja pakeičiama programa „Pericles 2020“, kuri buvo vykdoma 2013–2020 m. laikotarpiu, ir programa „Pericles“, kuri buvo vykdoma 2002–2013 m. laikotarpiu. Ši programa buvo nustatyta **2021 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2021/840**[1]. **2021 m. rugsėjo 21 d. Tarybos reglamentu (ES) 2021/1696**[2] **programos taikymas buvo išplėstas įtraukiant nedalyvaujančias valstybes nares.** Reglamentu (ES) 2021/840 programos trukmė nustatoma iki 2027 m. gruodžio 31 d. **Reglamento 12 straipsnio 3 dalimi** reikalaujama, kad Komisija kasmet Europos Parlamentui ir Tarybai teiktų informaciją apie programos rezultatus. Ši metinė ataskaita parengta įgyvendinant minėtą reikalavimą ir siekiant pateikti su 2023 m. susijusius programos rezultatus. Ataskaitoje pateikiama informacija apie programos „Pericles IV“ įsipareigojimus ir įgyvendinimą 2023 m., taip pat apie 2023 m. įgyvendintus veiksmus, kuriems skirti lėšų įsipareigota pagal ankstesnių metų ir ankstesnės kartos programą.

2. Įsipareigojimai pagal 2023 m. metinę darbo programą

Nustatytas metinis programos įgyvendinimo biudžetas 2023 m. sudarė 667 060 EUR ir buvo finansuojamas iš Europos Sąjungos 2023 m. bendrojo biudžeto 06.030100 biudžeto eilutės[3]. 2023 m. įsipareigota skirti iš viso 666 252,15 EUR, t. y. 99,88 % viso biudžeto. Programa įgyvendinama vykdant valstybių narių kompetentingų institucijų parengtus bendrai finansuojamus veiksmus (skiriant dotacijas) ir vykdant vadinamuosius Komisijos veiksmus, kuriuos tiesiogiai organizuoja Komisija. Bendra įsipareigota skirti suma taip pat apima 26 328 EUR įsipareigojimą iš dalies padengti metines išlaidas, susijusias su vien elektroninės (bepopierės) dotacijų valdymo sistemos „eGrants“ naudojimu[4]. Be veiklos biudžeto eilutės, Europos Sąjungos bendrojo biudžeto eilutėje 06.010200[5] buvo numatyta 200 000 EUR. Iš šios sumos 175 115,50 EUR skirta tokioms paramos priemonėms kaip programos laikotarpio vidurio vertinimas, o likusi dalis – metiniam sistemos „eGrants“ mokesčiui[6]. Visų pirma 156 502,50 EUR buvo skirti programos „Pericles IV“ laikotarpio vidurio vertinimui atlikti. Reglamento „Pericles IV“ 13 straipsnyje nurodyta, kad programos „Pericles IV“ laikotarpio vidurio vertinimas atliekamas ne vėliau kaip po ketverių metų nuo programos pradžios, t. y.

[1] 2021 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/840, kuriuo nustatoma 2021–2027 m. mainų, pagalbos ir mokymo programa, skirta euro apsaugai nuo padirbinėjimo (programa „Pericles IV“), ir kuriuo panaikinamas Reglamentas (ES) Nr. 331/2014.

[2] 2021 m. rugsėjo 21 d. Tarybos reglamentas (ES) 2021/1696, kuriuo Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2021/840, kuriuo nustatoma 2021–2027 m. mainų, pagalbos ir mokymo programa, skirta euro apsaugai nuo padirbinėjimo (programa „Pericles IV“), taikymas išplečiamas nedalyvaujančioms valstybėms narėms.

[3] 06.030100 biudžeto eilutė „Euro apsauga nuo padirbinėjimo“.

[4] Visa suma, skirta naudotis priemone „eGrants“, buvo 44 941 EUR.

[5] 06.010200 biudžeto eilutė „Euro apsaugos nuo padirbinėjimo rėmimo išlaidos“.

[6] Likusi 24 884,50 EUR suma buvo perkelta į Biudžeto GD.

2021 m. Atliekant laikotarpio vidurio vertinimą (apimantį 2021–2023 m.), be kita ko, pagal veiksmingumo, efektyvumo, aktualumo, nuoseklumo ir ES pridėtinės vertės kriterijus, bus įvertinta, ar programos tikslai pasiekti.

Iš programos įgyvendinimo rezultatų matyti, kad valstybės narės ir Komisija yra tvirtai įsipareigojusios saugoti eurą nuo padirbinėjimo. Per Kovos su eurų padirbinėjimu ekspertų grupės (angl. ECEG) posėdžiuose vykusias diskusijas metinės strategijos klausimais pavyko aptarti pagrindines grėsmes ir 2023 m. skirti 99,88 % viso biudžeto. Pagal programą įsipareigota finansuoti iš viso 10 projektų[7]: pagal valstybių narių kompetentingų institucijų pateiktas paraiškas sėkmingai skirtos devynios dotacijos ir finansavimas vienam Komisijos veiksmui.

Komisijos veiksmai buvo įgyvendinti 2023 m., viena dotacija buvo iš dalies panaudota 2023 m., o likusios dotacijos bus visiškai panaudotos 2024 m. ir vėliau.

I ir II diagramos. Finansuojamų veiksmų rūšis ir veiksmų skaičius kiekvienoje valstybėje narėje (veiksmai, kuriems 2023 m. įsipareigota skirti lėšų, žr. I priedą)

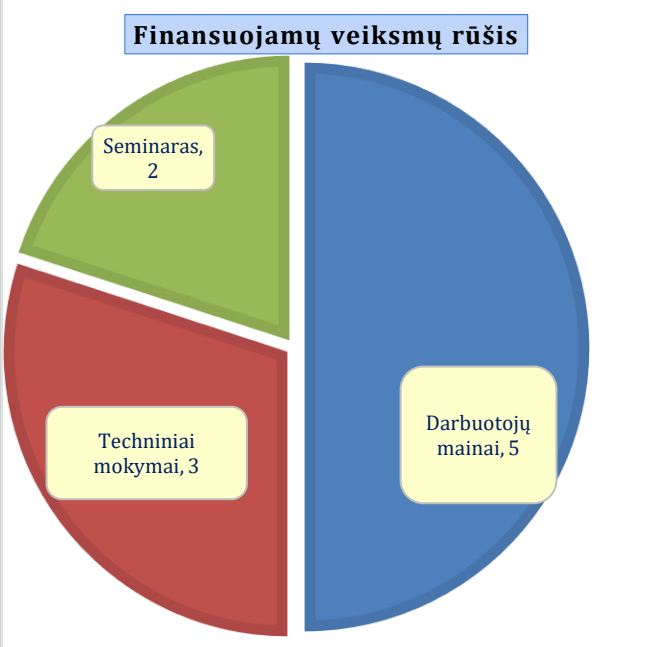

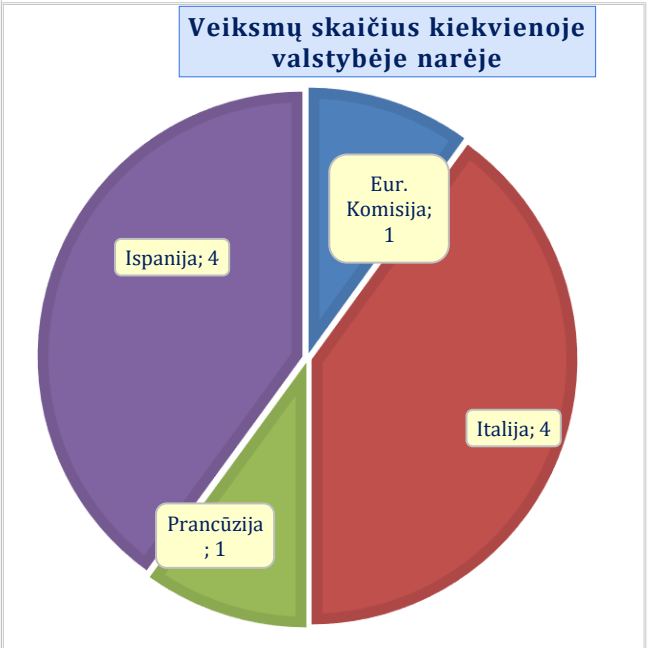

Pažymėtina, kad Italija ir Ispanija – dvi nuo eurų padirbinėjimo labiausiai kenčiančios valstybės narės – šiais metais dar kartą gavo programos „Pericles“ dotacijas.

Veiksmai, kuriems įsipareigota skirti lėšų 2023 m., yra šie: penkeri darbuotojų mainai, trys techniniai mokymai ir du seminarai. Šie veiksmai turi būti vykdomi tiek Europos Sąjungoje, tiek už jos ribų, atsižvelgiant į konkrečius poreikius apsaugoti eurą nuo padirbinėjimo. Nuo pat programos įgyvendinimo pradžios jos regioninis aspektas buvo stiprinamas įgyvendinant veiksmus pasaulio regionuose, kuriuose kovoti su padirbinėjimu ypač svarbu.

3. Veiksmų įgyvendinimas 2023 m.[8]

[7] Išsami programos „Pericles“ veiksmų, kuriems įsipareigota skirti lėšų 2023 m., apžvalga pateikiama I priede.
[8] Išsami veiksmų, kurie pagal programą „Pericles“ įgyvendinti 2023 m., apžvalga pateikiama II priede.

Apžvalga

Šiame skirsnyje analizuojama, kaip 2023 kalendoriniais metais įgyvendinami visi pagal programą „Pericles“ finansuojami veiksmai. Todėl jis apima veiksmų, kuriems skirti lėšų įsipareigota pagal 2021, 2022 ir 2023 m. programos „Pericles IV“ biudžetus (šešios dotacijos ir du Komisijos veiksmai), ir veiksmų, kuriems skirti lėšų įsipareigota pagal ankstesnius „Pericles 2020“ biudžetus (trys dotacijos), įgyvendinimą. Tai patvirtina programos koncepcijos tęstinumą ir atspindi programos „Pericles“, skirtos apsaugoti eurui nuo padirbinėjimo kasmet įgyvendinamais veiksmais, veiksmingumą.

2023 m. įgyvendinta iš viso 13 programos „Pericles“ finansuojamų veiksmų, įskaitant:

- vieną veiksmą, kuriam įsipareigota skirti dotaciją 2023 m. ir kurį iš dalies įgyvendino Italija;
- šešis veiksmus, kuriems įsipareigota skirti dotacijas 2021–2022 m. ir kuriuos įgyvendino valstybės narės: šiuos veiksmus įgyvendino atitinkamai Ispanija (trys veiksmai), Kroatija (du veiksmai) ir Italija (vienas veiksmas);
- tris veiksmus, kuriems įsipareigota skirti dotacijas 2019–2020 m. ir kuriuos įgyvendino valstybės narės: šiuos veiksmus sudaro keli etapai (t. y. darbuotojų mainai ir seminarai) per daugiau nei vienus kalendorinius metus ir juos iš dalies įgyvendino atitinkamai Italija, Rumunija ir Prancūzija;
- tris veiksmus, kuriems vykdyti sutartis sudarė Komisija (vienam jų įsipareigota skirti lėšų 2023 m.).

Pirmiau nurodytus veiksmus sudaro septyneri darbuotojų mainai, dvi konferencijos ir keturi techniniai mokymai (taip pat žr. 2 skirsnį). Turimais duomenimis, minėtuose veiksmuose dalyvavo 526 ekspertai.

III ir IV diagramos. Programos dalyvių kilmė ir profesinė kvalifikacija (2023 m. įgyvendinti veiksmai, žr. II priedą)[9]

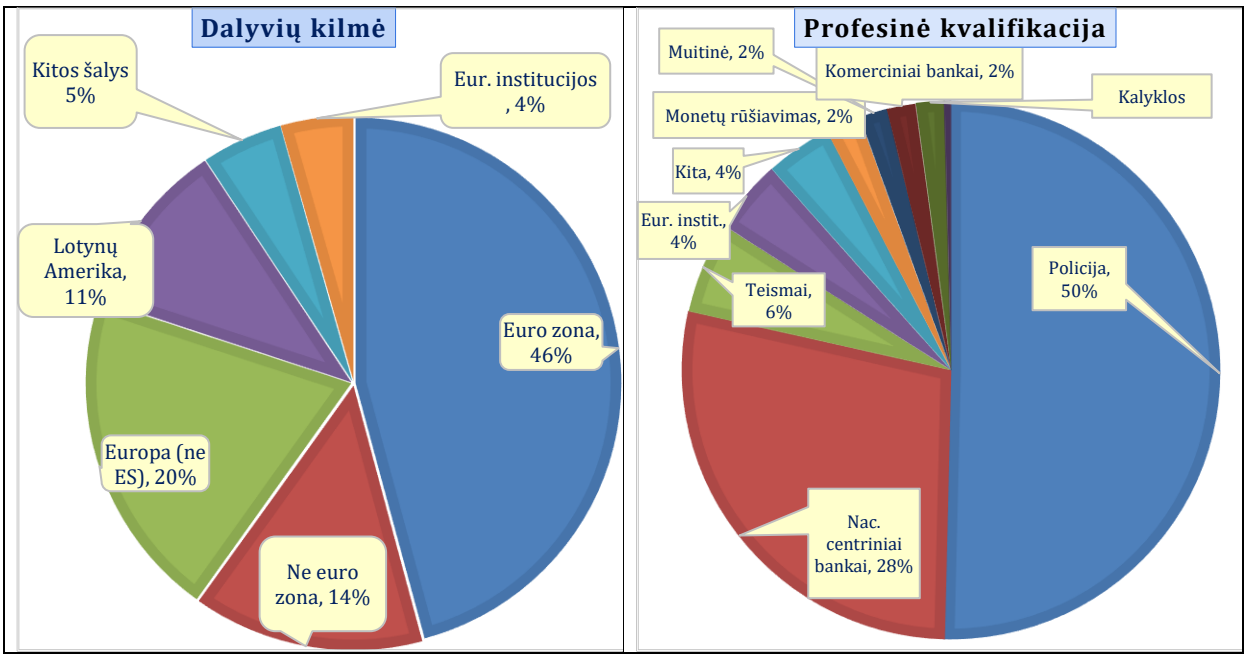

Pagal kilmę dalyviai buvo iš 54 šalių. Dauguma mokymo dalyvių (80 %) yra iš Europos: iš euro zonai priklausančių valstybių narių – 46 %, dalyvių iš euro zonai nepriklausančių valstybių narių – 14 %, o iš ES nepriklausančių Europos valstybių – 20 %; 11 % mokymo dalyvių buvo iš Lotynų Amerikos. Galiausiai Europos institucijoms atstovavo 4 % dalyvių, dalyviai iš Afrikos ir Artimųjų Rytų sudarė 1 % , o iš kitų regionų – 5 %.

Pagal profesinę kvalifikaciją 50 % visų dalyvių – policijos pajėgų darbuotojai. Toks aktyvus jų dalyvavimas paaiškinamas tuo, kad policijos institucijoms tenka pirmosioms kovoti su eurų padirbinėjimu, o tarp dalyvaujančių policijos darbuotojų yra ir tyrėjų, ir techninių darbuotojų. Kitų kategorijų dalyviai sudarė 50 % visų dalyvių, o nacionalinių centrinių bankų ekspertai sudarė 28 %, taigi, tai yra antra didžiausia dalyvių grupė. Kaip ir 2022 m., keliuose 2023 m. veiksmuose daugiausia dėmesio skirta centrinių bankų dalyvavimui. Be to, dalyvavo teismų sistemos atstovai (6 %), Europos institucijos (4 %), monetų kalyklos (2 %) ir muitinės (< 2 %) – tai atspindi labai įvairią dalyvių profesinę kvalifikaciją. Galiausiai pažymėtina, kad įgyvendinant Komisijos veiksmą „Penktasis „Platforma 1210“ susitikimas“ penktus metus aktyviai dalyvauja monetų rūšiavimo įrangos pramonės atstovai (2 %), o tai dar kartą patvirtina, kad privatusis sektorius yra svarbus suinteresuotasis subjektas kovojant su padirbinėjimu. Taigi programos įgyvendinimas atitinka tarpvalstybinius ir daugiadalykius programos aspektus, kaip reikalaujama pagal Reglamentą (ES) Nr. 2021/840, ir diversifikavimo lygis yra aukštas.

Svarbiausi įgyvendinimo aspektai 2023 m.

[9] Visi duomenys susiję tiek su veiksmais, finansuojamais pagal programą „Pericles IV“, tiek su veiksmais, finansuojamais pagal programą „Pericles 2020“.

2023 m. pagal programą pavyko išlaikyti ir toliau stiprinti tvirtą regioninį bendradarbiavimą Pietryčių Europoje ir Lotynų Amerikoje.

- 2023 m. įgyvendinti keli programos „Pericles“ veiksmai, kuriais visų pirma siekta skatinti ir palaikyti glaudų Pietryčių Europos šalių kompetentingų nacionalinių institucijų bendradarbiavimą. Tai – du veiksmai (darbuotojų mainai), kuriuos organizavo Italijos *Comando Carabinieri Antifalsificazione Monetaria* (CCAFM), konferencijos, kurias organizavo *Guardia di Finanza* (GDF) ir Rumunijos policija (GIRP), taip pat Kroatijos nacionalinio banko surengta 5-oji Balkanų euro apsaugos tinklo konferencija, kurios tikslas – skatinti glaudesnį Pietryčių Europos šalių bendradarbiavimą. Be to, Komisijos veiksmas „Mokymas apie euro apsaugą nuo padirbinėjimo“ Kišiniove (Moldova) subūrė dalyvius iš pagrindinių Moldovos kompetentingų institucijų – policijos, vidaus reikalų ministerijos, nacionalinio banko, teismų ir muitinės – dirbančių valiutų (įskaitant eurą) apsaugos nuo padirbinėjimo srityje.
- Ispanijos „Brigada de Investiación del Banco de España“ (BIBE) organizavo kovos su valiutų padirbinėjimu mokymo kursus Lotynų Amerikos šalių ekspertams, į kuriuos Bogotoje (Kolumbija) susirinko 15-os Lotynų Amerikos šalių valdžios institucijų atstovai. Veiksmu buvo skatinamos priemonės, skirtos apsaugoti eurui nuo padirbinėjimo Lotynų Amerikos šalyse, kuriose tai potencialiai gali vykti. Šiuo veiksmu taip pat prisidėta prie kovos su pinigų padirbinėjimu nacionalinių centrinių biurų (NCB) steigimo ir veikimo dalyvaujančiose šalyse. Remiantis tokio paties formato ankstesnių mokymų rezultatais, toks NCB buvo įsteigtas Argentinoje.

Įgyvendinant programą 2023 m. taip pat vykdyti veiksmai, kuriais daugiausia dėmesio skiriama aktualiems pokyčiams kovojant su pinigų padirbinėjimu:

- prioritetas, kuriam skirta dėmesio įgyvendinant kelis veiksmus – kova su aukštos kokybės klasėms priskirtais padirbtais pinigas, Reglamento (ES) Nr. 1210/2010 įgyvendinimas ir apyvartai netinkamų euro monetų tvarkymas. Šiam prioritetui skirti veiksmai – „Banco de Espana“ surengti mokymai techniniams ekspertams apie padirbtų monetų analizę, taip pat 5-asis „1210 platformos“ susitikimas, kuris buvo surengtas kaip Komisijos veiksmas ir kuriame dalyvavo monetų apdorojimo mašinų sektoriaus ir nacionalinių monetų analizės centrų suinteresuotieji subjektai. 2023 m. taip pat baigtas tyrimas „Nanoguard 3. Aukšto apsaugos lygio monetų kūrimas ir gamyba“. Šis tyrimas, kuriame dalyvauja Austrijos, Prancūzijos ir Vokietijos kalyklos, kurio pagrindinė iniciatorė yra „Monnaie de Paris“, yra dar vienas žingsnis stiprinant euro monetų apsaugines savybes.
- Keliais veiksmais buvo sprendžiama interneto ir (arba) tamsiojo interneto grėsmė euro padirbinėjimo srityje, įskaitant galimybę įsigyti pakeisto dizaino banknotų. Darbuotojų mainuose ir techniniuose mokymuose, pvz., Italijos CCAFM darbuotojų mainuose apie kovos su valiutos padirbinėjimu tyrimo metodus (SEITACC-2) ir Ispanijos BIBE „2023 m. Lotynų Amerikos šalių ekspertams skirtuose mokymo kursuose valiutos padirbinėjimo klausimais“, vienas iš pagrindinių punktų buvo padirbtų pinigų platinimas tamsiajame internete.

Pagal sutartį atlikto tyrimo dėl filmuojant naudojamų pinigų, rekvizito kopijų produktų ir kitų pakeisto dizaino banknotų tikslas buvo papildyti ir toliau plėtoti iki šiol Europos Komisijos, ECB ir Europolo atliktų analizių išvadas. Jame buvo visapusiškai išdėstyta filmuojant kiną naudojamų pinigų, rekvizito kopijų produktų ir pakeisto dizaino banknotų gamyba, platinimas ir patekimas į apyvartą ES ir tarptautiniu mastu. Atliekant šį tyrimą buvo analizuojami Europos, nacionalinių valstybių narių ir trečiųjų šalių teisėsaugos ir teismų požiūriai į šį reiškinį. Tai daroma siekiant skatinti bendrą ES lygmens požiūrį į kovą su šia grėsme.

4. Kiekybinių ir kokybinių rodiklių stebėsena

Reglamento (ES) 2021/840 12 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad šioje ataskaitoje turėtų būti atsižvelgiama į kiekybinius ir kokybinius programos „Pericles IV“ rodiklius. Metiniai šių rodiklių duomenys yra tokie:

1. **Aptiktų padirbtų eurų skaičius (banknotų: 476 000 2023 m. / monetų: 414 406 2023 m.):** šio rodiklio siektina reikšmė – kontroliuoti aptiktų padirbtų eurų (banknotų ir monetų) skaičių +/– 5 %, palyginti su 2014–2020 m. vidurkiu (671 000 / 174 112). Padirbtų banknotų yra mažiau, o monetų skaičius yra didesnis, nei tikėtasi. Tačiau reikėtų pažymėti, kad programos ir šių rodiklių ryšys – tik netiesioginis, nes rengiant rodiklius svarbus vaidmuo tenka įvairiems išorės veiksniams. Šie išorės veiksniai – policijos tyrimų pažanga, padirbtos produkcijos kiekis.
2. **Išardytų nelegalių dirbtuvių skaičius (2023 m. – 9):** Siekiama, kad išardytų nelegalių dirbtuvių skaičius būtų ne mažesnis kaip vidutiniškai +/– 10 %, palyginti su 2019 m. (22). 2023 m. išardyta mažiau nelegalių dirbtuvių, nei siekta. Kaip paaiškinta pagal 1 rodiklį, ryšys programos ir šio rodiklio ryšys – tik netiesioginis, nes rengiant rodiklius svarbus vaidmuo tenka įvairiems išorės veiksniams.
3. **Pagal programą teikiančių paraiškas atskirų kompetentingų institucijų skaičius (2023 m. – 8):** šiuo rodikliu siekiama įvertinti kompetentingų nacionalinių institucijų susidomėjimą programa. 2024 m. tikslinė reikšmė yra 12, o 2027 m. – 24. Tai, kad per trečiuosius įgyvendinimo metus atskirų paraiškų teikėjų skaičius pasiekė maždaug 70 % 2024 m. tarpinės reikšmės, atitinka lūkesčius.
4. **Pagal programą finansuotų veiksmų dalyvių pasitenkinimo lygis (2023 m. – 98,97 %):** šiuo rodikliu vertinama mokymų kokybė, kaip ją suvokia dalyviai. Siektina reikšmė yra 75 %. Teigiamų atsiliepimų dalis yra žymiai didesnė nei siektina reikšmė.
5. **Dalyvių, kurie jau dalyvavo ankstesniuose programos „Pericles“ veiksmuose, atsiliepimai apie programos poveikį jų veiklai saugant eurą nuo padirbinėjimo (2023 m. – 98,31 %):** šiuo rodikliu matuojamas programos veiksmų tvarumas. Siektina reikšmė yra 75 %. Teigiamų atsiliepimų procentinė dalis yra žymiai didesnė nei siektina reikšmė.

5. Išvados ir tolesni veiksmai

Programa „Pericles IV“, kaip ir jos pirmtakė, tebėra svarbi ir veiksminga kovos su padirbinėjimu priemonė. Ši programa yra tyrimų rėmimo, bendradarbiavimo palaikymo ir vystymo, taip pat visų kovos su eurų padirbinėjimu dalyvių keitimosi geriausia patirtimi

pagrindas. Tai patvirtina ir faktas, kad 2023 m. įsipareigota skirti 99,88 % viso biudžeto, – tai rodo valstybių narių susidomėjimą programa.

Komisija reguliariai pateikia pagal programą remiamų veiksmų rezultatus Kovos su eurų padirbinėjimu ekspertų grupės (ECEG) ekspertams. 2023 m. įvyko trys ECEG posėdžiai. Programa yra labai nuosekli ir visapusiškai papildo kitas susijusias Sąjungos lygmens programas ir veiksmus, nes yra skirta išimtinai eurui apsaugoti užkertant kelią tam tikros formos organizuotam nusikalstamumui – eurų padirbinėjimui – ir kovai su šiuo reiškiniu. Akivaizdu, kad taip papildoma Kaimynystės politikos ir plėtros derybų GD ***Techninės pagalbos ir informacijos mainų programos (TAIEX) priemonė***, kuri dažniausiai naudojama remiant stojimo derybas, ir Migracijos ir vidaus reikalų GD policijos bendradarbiavimo, nusikalstamumo prevencijos, kovos su juo ir krizių valdymo finansinės paramos priemonė[10], kuri apima bendrąją nusikalstamumo prevenciją ir kovą su juo. Įtraukus kovą su pinigų klastojimu kaip vieną iš EMPACT veiklos veiksmų plano prioritetų, Komisija glaudžiai koordinuoja savo veiklą su EMPACT[11] vadovaujančiomis šalimis, kad šie du finansavimo šaltiniai kuo labiau papildytų vienas kitą.

Remiantis programos įgyvendinimo rezultatais ir nuolatine naujų pavojų, aptartų ECEG, analize nustatyti tokie 2024 m. prioritetai[12]:

- remti veiklą, kuria siekiama gerinti tų valstybių narių, kurios ypač kenčia nuo padirbtų pinigų gamybos ir platinimo, bendradarbiavimą;
- skatinti bendradarbiavimą su trečiųjų šalių valdžios institucijomis, kai kyla įtarimų ar yra įrodymų, kad jose padirbinėjami eurai;
- remti veiksmingą euro apsaugos sistemą Pietryčių Europoje;
- aktualūs pokyčiai:
    - padirbtų pinigų ir aukštos kokybės sudedamųjų medžiagų platinimas tamsiajame internete ir filmuojant naudojamų pinigų ir rekvizito kopijų produktai internete (įskaitant pakeisto dizaino banknotus);
    - parama steigiant ir (arba) stiprinant nacionalinius centrinius biurus;
    - eurų monetos: kova su aukštos kokybės padirbtų pinigų klasėmis, Reglamento (ES) Nr. 1210/2010 įgyvendinimas ir apyvartai netinkamų euro monetų tvarkymas.

[10]2014 m. balandžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 513/2014, kuriuo kaip Vidaus saugumo fondo dalis nustatoma policijos bendradarbiavimo, nusikalstamumo prevencijos, kovos su juo ir krizių valdymo finansinės paramos priemonė ir panaikinamas Tarybos sprendimas 2007/125/TVR (OL L 150, 2014 5 20, p. 93).

[11]EMPACT (Europos kovos su nusikalstamumo grėsmėmis daugiadalykė platforma) yra ES valstybių narių vykdoma saugumo iniciatyva, kuria siekiama nustatyti organizuoto ir sunkių formų tarptautinio nusikalstamumo keliamas grėsmes, teikti joms prioritetą ir jas šalinti. 2021 m. EMPACT tapo nuolatine priemone, kaip nustatyta Tarybos išvadose dėl nuolatinio kovos su organizuotu ir sunkių formų tarptautiniu nusikalstamumu ES politikos ciklo pratęsimo. Bulgarija yra vadovaujančioji valstybė narė įgyvendinant EMPACT prioritetą, susijusį su kova su intelektinės nuosavybės srities nusikaltimais, prekių ir valiutų padirbinėjimu.

[12]2022 m. programos prioritetai yra viena esminių metinės darbo programos, pateikiamos 2024 m. sausio 1 d. KOMISIJOS SPRENDIMO dėl programos „Pericles IV“ ir 2024 m. metinės darbo programos priėmimo (C(2024) 474 *final*) priede, dalių.